

Duchovní kultura Evropy ZS 2020

Vyučující: Jan Andrlé (kontakt: andrlejan@pef.czu.cz; konzultace: středa 10:30-12:00 via MS Teams, podrobnější informace viz níže)

Kdy a kde: středa 7:50-10:15 via Zoom (přístupový link a kód je na Moodle; předáška i cvičení budou probíhat v rámci této skupiny).

Obecná charakteristika: Cílem kurzu je naučit studenty rozumět vlastní, tj. evropské kultuře, jinými slovy nebýt cizincem ve vlastní kultuře, a reflektovat její jednotlivé tradice a vrstvy, které po staletí vytvářely evropskou kulturu jako specifický celek.

Získané kompetence: Ústřední kompetencí, na jejíž získání je kurz zaměřen, je kulturní gramotnost. Student by měl po absolvování kurzu být schopen identifikovat hlavní zdroje a vrstvy evropské duchovní kultury a způsob jejich vzájemné interakce rozpoznat a interpretovat ústřední motivy, témata, látky a vzorce formující kulturní identitu Evropy.

Předpoklady: Pro zápis do kurzu nejsou stanoveny žádné specifické požadavky, předpokládá se pouze všeobecná znalost dějepisu, dějin literatury, umění a filosofie na středoškolské maturitní úrovni.

Metoda a obsah výuky: Výuka se bude probíhat v rámci 145 minutového bloku, který se bude skládat z přednášky (ca 90 min) a cvičení (ca 45 min), přičemž: **Přednášky** budou probíhat formou online frontální výuky a budou sledovat jednotlivé vrstvy evropské kultury s důrazem na moment konfigurace trojího zrození Evropy: 1. vznik antické/klasické civilizace, 2. zrození vlastní Evropy jako kulturní jednotky na troskách Římské říše prolnutím antického dědictví, křesťanství a „barbarských“ národů, a 3. konstituování novověké Evropy. Chronologické uspořádání bude tvořit pouze obecný rámec kurzu (smyslem není převyprávět evropské dějiny), během něhož budou formou exkurzů sledována klíčová témata napříč časovou osou. Důraz přitom nebude položen na faktické události, ale spíše na jejich „druhý život“, tj. odkaz a vliv, který měly/mají na evropskou kulturu. Podobně u klíčových idejí, příběhů, obrazů či pojmů nepůjde ani tak o jejich původní podobu, jako spíše o formu recepce v evropské kulturní paměti. Dílem se bude pracovat též s konceptem míst, resp. objektů paměti. **Cvičení** budou probíhat online formou kooperativní výuky na bázi skupinových studentských referátů doplňovaných a korigovaných vyučujícím s následnou diskuzí. Obsahově se budou orientovat na ikonografickou gramotnost, resp. praktickou sémiotiku ve vztahu k ústředním prvkům evropské duchovní kultury. Skrze tento přístup budou probrány hlavní témata a motivy antické mytologie, biblické dějepisy a křesťanské hagiografie, doplnkově též formy světských a moderních reprezentací.

Atestace: zápočet a zkouška

Podmínky pro získání **zápočtu** (platí kumulativně): 1. aktivní účast na semináři = docházka (tolerována budou dvě absence) + účast na referátu předneseném na semináři včetně prezentace (součástí je vypracování 4 zkušebních otázek pro kolegy, prezentaci i otázky s jasně vyznačenou správnou odpovědí je poté třeba nahrát do wiki; vybrané otázky budou zařazeny v průběžném testu); 2. úspěšné složení průběžného testu.

Podmínky pro složení **zkoušky**: pro přístup ke zkoušce je zapotřebí mít zápočet (resp. splněny podmínky pro jeho udělení); zkouška bude dvoukolová, a to: 1. písemná v podobě závěrečného testu, a 2. ústní formou kolokvia, tj. skupinové rozpravy nad tématem určeným zkoušejícím, ve které

student prokáže orientaci v tématu.

Literatura:

- BOER, Pim den. *Stručné dějiny Evropy: idea Evropy a její proměny*. [Brno]: Barrister & Principal, ©2003.
- BRAGUE, Rémi. *Evropa, římská cesta*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1994.
- DAWSON, Christopher. *Porozumět Evropě*. Praha: Zvon; Řím: Křesťanská akademie, 1995.
- DAWSON, Christopher. *Zrození Evropy: úvod do dějin evropské jednoty*. Praha: Vyšehrad, 1994.
- FORBELSKÝ, Josef. Románské základy Evropy. *Střední Evropa: Revue pro středoevropskou kulturu a politiku* 62 (září 1996), s. 9–15.
- FOUCHER, Michel. *Evropská republika: historicko-geografický pohled*. Praha: Barrister & Principal, 2002.
- HEER, Friedrich. *Evropské duchovní dějiny*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2000. Vyd. 2., opr. Praha: Vyšehrad, 2014.
- HORYNA, Břetislav. *Idea Evropy: pohledy do filosofie dějin*. Praha: Argo, 2001.
- POMIAN, Krzysztof. *Evropa a její národy: ve znamení jednoty i různosti*. Praha: Mladá fronta, 2001.
- PUTNA, Martin C. *Obrazy z kulturních dějin Střední Evropy*. Praha: Vyšehrad, 2018.
- PUTNA, Martin C. *Řecké nebe nad námi, aneb, Antický košík: studie k druhému životu antiky v evropské kultuře*. Praha: Academia, 2006.
- REALE, Giovanni. *Kulturní a duchovní kořeny Evropy: za obrození evropského člověka*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005.
- SEIBT, Ferdinand. *Zrození Evropy: průběžná zpráva o posledních tisíci letech*. Praha: Vitalis, ©2004.

Materiály ke studiu budou průběžně vyvěšovány zde a na moodlu, nejprve ale věnujte pozornost **tématům a literatuře ke cvičení**; brzy budou doplněny i **online zdroje**.

Témata seminářů

1. Představení programu, rozdělení úkolů
2. Antická mytologie a ikonografie: a) Vznik světa a zrození bohů; b) Olympští bohové (12 velkých olympských bohů) **Klugerová, Zoubek** [vznik-sveta-a-zrozeni-bohu-prezentace_1_.pptx](#)
3. Antická mytologie a ikonografie: a) ostatní olympané a pozemská božstva; b) mořská a podsvětní božstva **Písaříková, Hladová**
ostatni-olympane-pozemska-podsvetni-morska-bozstva.pptx
4. Antická mytologie a ikonografie: a) Héraklés a jeho 12 prací; b) Argonauté — **Kremserová, Svítková**
herakles_a_jeho_12_ukolu_alexandra_svitkova-vanda_kremserova_.pptx
5. Antická mytologie a ikonografie: a) Trojská válka; b) Odyssea — **Balogová, Hollerová**
trojska_valka_a_odyssea.pptx
6. Antická mytologie a ikonografie: a) Perseus, Théseus; b) Oidipus, Orfeus — **Fabiánová, Hyrší**
perseus-theseus-oidipus-orfeus.odp
7. Antická mytologie a ikonografie: a) Založení Říma (Aeneas, Romulus a Remus); b) římské pověsti (únos Sabineek, bratři Horatiové, Lukrecie) - **Viktoriya Talanova, Lenka Malíková, Veronika Fialová**
zalozeni_rima_a_rimske_povesti.odp
8. Biblické dějiny a ikonografie: a) Genesis I (do Babylónské věže); Genesis II (od Abraháma do Josefa) **Hvězdová, Břehovská**

genesis.pptx

9. Biblické dějiny a ikonografie: a) Exodus, b) Saul, David, Šalamoun **Petrov, N. Kučerová, K. Kučerová**

exodus.odp

10. Biblické dějiny a ikonografie: a) Eliáš, Tobiáš, Jonáš, Daniel; b) Vánoční cyklus **Častoral, Grebneva**

proroci_a_vanocni_cyklus.pptx

11. Biblické dějiny a ikonografie: a) Ježíšovo působení, Jan Křtitel; b) Velikonoční cyklus **Dvořáková, Šimáková, Aristava**

jezis_jan_krtitel_velikonoce.pptx

12. Biblické dějiny a ikonografie: a) Apoštolové a prvomučedníci; b) Panna Maria **Mrázová, Kuklík**
apostolove-prvomucedni_a_panna-maria.pptx

Doporučená literatura ke zpracování referátů a k látce probírané na cvičeních: *K tematice antické mytologie, biblické dějepisy a křesťanské hagiografie a jejich zobrazování (tj. ikonografie) je obecně k dispozici velké množství materiálů (tištěných i online) velmi různé kvality. Principiálně se žádné nezakazují, je ale dobré k nim přistupovat kriticky, tj. věnovat pozornost jejich věrohodnosti a odbornosti (kdo je zpracoval, z čeho vychází, neprotiřečí si s jinými zdroji, ap., téma totiž přitahuje i různé ne vždy kvalifikované nadšence). Proto zde uvádím seznam snadno dostupných a ověřených zdrojů (vedle toho lze dnes již samozřejmě čerpat i z **wikipedie**, kde je tato tematika většinou zpracována docela solidně, je přitom ale dobré vždy konfrontovat českou verzi s verzemi v nějakém světovém jazyce, a hlavně nezůstat **pouze** u wikipedie!).*

a) antická/klasická tradice

- HÉSIODOS. **Zrození bohů**. Překlad Julie Nováková. Praha: SNKLHU, 1959. - aneb Hésiodova Theogonie, později vyšla též v souborném vydání Hésiodova díla pod titulem Železný věk (Praha: Odeon, 1976), resp. Zpěvy železného věku (Praha: Svoboda, 1990); Theogonii najdete namlouvenou zde: https://www.youtube.com/channel/UCpgvRMIm1I_lz6f9RiO_Ug/playlists.
- HÉSIODOS. **Práce a dny**. Brno: Rovnost, 1950. 97 s. - Hésiodova báseň obsahuje líčení mýtu o zlatém věku; později vyšla též v souborném vydání Hésiodova díla pod titulem Železný věk (Praha: Odeon, 1976), resp. Zpěvy železného věku (Praha: Svoboda, 1990); v anglickém překladu dostupné zde: <https://www.sacred-texts.com/cla/hesiod/index.htm>.
- HOMÉROS. **Homérova Ilias**. Překlad Otmar Vaňorný. 3. vyd., nezměněný otisk druhého vydání. V Praze: Jan Laichter, 1942. Dostupné: <http://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:c0724080-bcf5-11e4-b2e2-005056827e52?>
- HOMÉROS. **Homérova Odysseia**. Překlad Otmar Vaňorný. V Praze: Jan Laichter, 1921. Dostupné: <http://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:b82ed630-43bc-11e8-bef9-005056827e51?>; zhruba první polovinu Iliady najdete namlouvenou zde: https://www.youtube.com/watch?v=ymlUqxLAFSS&list=PLgbj_ENWYqVRZxEb66maQbG1YOyzWiEzX.
- GRAVES, Robert. **Řecké mýty**. Překlad Jiří Hanuš. 1. vyd. Praha: Odeon, 1982. 2 sv., další vyd. 1996, 2004, 2010. - tradiční a poměrně kvalitní převyprávění řeckých mýtů s odkazy na konkrétní prameny; pozor ale, Gravesovi komentáře ale nejsou vždy všeobecně přijímány!
- ZAMAROVSKÝ, Vojtěch. **Bohové a hrdinové antických bájí**. 1. Vyd. Praha: Mladá fronta, 1965. - výborná a dnes již klasická příručka, kromě údajů o vlastní mytologii obsahuje také (v druhém odstavci hesla) i přehled nejvýznamnější forem **recepte** v literatuře, divadlu, filmu či výtvarném umění atp., 6. vydání z r. 2005 lez stáhnout zde: <https://ulozto.cz/file/eKeYSouTd/vojtech-zamarovsky-bohove-a-hrdinove-anticky-baji-pdf>.
- SASKA, Leo František. **Mythologie Řeků a Římanů pro gymnasia**. V Klatovech: L.F. Saska, 1867. Vyd. 1868 a 1900 dostupná též:

- <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/21730679>;
<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/21331710>. - *starší, ale přehledné - a pro náš účel vhodné - převyprávění řeckých i římských mýtů pro gymnázia.*
- RUTH, František. **Bájesloví řecké i římské**. V Praze: Tiskem a nákladem J. Otty, [1899]. Dostupné též: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/21808502>. - viz předchozí titul.
 - SVOBODA, Ludvík a kol. **Encyklopedie antiky**. Praha: Academia, 1973. Lze stáhnout zde (v pdf): <http://olympos.cz/Antika/encyklopedie/Encyklopedie.htm>.
 - AT SMA, Aaron J. (Ed.). **Theoi: Greek mythology** [online]. Auckland: University Library - Leiden: Universiteit Leiden, 2000-. Dostupné. <https://www.theoi.com/>.
 - **Antika a česká kultura: online databáze Antického oddělení Kabinetu pro Klasická studia AV ČR** [online]. Praha: Kabinet pro Klasická studia FLÚ AV. Dostupné na: <http://www.olympos.cz/>. - věnovaná antickým inspiracím ve výtvarném umění.
 - CHLUBNÝ, Jiří et al. **Antický svět** [online]. S. I. Dostupné. <https://www.antickysvet.cz/>.
 - **Ancient History Encyclopedia** [online]. Montréal: Ancient History Encyclopedia Foundation - Fondation de l'Encyclopédie de l'Histoire Antique. Dostupné: <https://www.ancient.eu/> - záložka Encyclopedia.
 - KRATOCHVÍL, Zdeněk. **Fysis - φύσις** [online]. Praha: Z. Kratochvíl. Dostupné. <http://www.fysis.cz/> - stránky Zdeňka Kratochvíla věnované především presokratikům, ale i kulturněhistorickému kontextu, pro naše účely je zajímavý zejména oddíl Podoby bohů a občas taky lidí.
 - NEŠKUDLA, Bořek. **Encyklopedie bohů & mýtů starověkého Říma & Apeninského poloostrova**. 1. vyd. Praha: Libri, 2004. - *toto je už spíše pro hlubší zájemce: kvalitní příručka k původní podobě římské mytologie, ještě nepřevrstvené recepcí a apropiací té řecké.*

b) biblická a křesťanská tradice

- **BIBLE: Český ekumenický překlad** [online]. Praha: Česká biblická společnost. Dostupné: <http://www.biblenet.cz/>. - český ekumenický překlad Bible z let 1961 až 1979, konsensuální překlad uznávaný všemi církvemi.
- **BIBLE: Překlad 21. století** [online]. Praha: Nadace pro překlad Bible. Dostupné: <http://bible21.cz/>. - nový překlad z let 1994 až 2009, usiluje o aktuálnost jazyka, není ale bez výhrad uznáván všemi církvemi.
- **BIBLE: Kralický překlad** [online]. Edmond (Oklahoma): Life Church. Dostupné: <https://www.bible.com/cs/versions/44-bkr-bible-kralicka-1613>. - digitální verze novodobé edice tzv. Bible kralické na webu bible.com (provozován americkou evangelikální organizací Life Church, která se zde snaží shromáždit a zpřístupnit všechny existující překlady Bible v národních jazycích). Jde o v české tradici vysoce ceněný překlad pořízený Jednotou bratrskou (Nový zákon přímo Janem Blahoslavem) a několikrát vydaný v bratrské tiskárně v Kralicích (vyšla 2x v šestičlenném vydání s obsáhlým komentářem, a to v l. 1579-1594 a 1601, a 2x v úspornějším jednosvazkovém vydání bez komentáře, a to v l. 1596 a 1613). Poslední (jednoduché) vydání z r. 1613 je považováno za kanonické a bylo proto v moderní době opakovaně reeditováno (ovšem s upraveným pravopisem podle novodobé normy; pro srovnání digitální kopie původního vydání z r. 1613 je dostupná např. zde <https://books.google.cz/books?vid=NKP:1002040024>).
- **Apokryfní knihovna Centra biblických studií** [online]. Praha: CBS. Dostupné: <http://www.clavmon.cz/bibcentrum/>. - základní poučení o apokryfech, obsahuje mj. **bibliografii českých překladů**.
- PANHOLZER, Johann. **Malá dějprava biblická Starého i Nového zákona pro katolickou mládež nižších tříd škol obecných**. Překlad Antonín Podlaha. Nezm. vyd. podle vyd. z r. 1925. V Praze: Školní nakladatelství, 1928. Lze stáhnout v pdf: <http://librihostri.catholica.cz/kniha/8-mala-dejprava-biblicka-stareho-i-noveho-zakona-pro-katoli>

- ckou-mladez-nizsich-trid-skol-obecných- starší učebnice biblické dějepavy pro - dnešní terminologií - 1. stupeň ZŠ (kde se užívala v rámci výuky náboženství, vlastně tehdejší občanky, která se z tohoto vyvinula), nicméně poměrně šikovná pro naše potřeby.
- KUBÍČEK, Václav. **Biblické dějiny**. Desáté, v podstatě nezměněné vydání s 62 obrázky a mapou biblického dějiště vůbec i Palestiny zvlášť. V Olomouci: R. Promberger, 1947. Lze stáhnout v pdf: <http://librinostri.catholica.cz/kniha/917-biblicke-dejiny> - jako u předchozího, jen určeno pro 2. stupeň či SŠ.
 - NOVOTNÝ, Adolf. **Biblický slovník** [online]. S. l.: Pleva web, 2007. Dostupné: <https://biblickyslovník.pleva.info/>. - online verze staršího (poprvé vyšel r. 1935), ale přesto velmi kvalitního slovníku z pera českého evangelického teologa A. Novotného; když začnete psát do vyhledávacího okna, automaticky začnou naskakovat dostupná hesla.
 - FOUILLOUX, Danielle et al. **Slovník biblické kultury**. 1. vyd. Praha: EWA, 1992. Lze stáhnout v pdf zde: <https://ulozto.cz/file/bY8uN0wj6VE1/foilloux-langlois-et-al-slovník-biblicke-kultury-pdf>.
 - ROYT, Jan. **Slovník biblické ikonografie**. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2006.
 - VORAGINE, Jacobus de. **Legenda aurea**. Překlad Václav Bahník a Anežka Vidmanová. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1984. 2. vyd. 1998. 3. vyd. 2012. - novočeský překlad výboru z nejslavnější sbírky latinských příběhů o svatých, kterou sestavil dominikán a později janovský arcibiskup Jakub de Voragine; mnohé z těchto příběhů zlidověly staly se součástí korpusu evropské paměti.
 - REJCHRT, Luděk. **Křesťanské legendy staré Evropy: kniha pro děti i dospělé od bratra Ludka Rejchrt**. 1. vyd. Praha: Michal Jůza & Eva Jůzová, 1995. - svérázné převyprávění příběhů o nejslavnějších křesťanských světcích od evangelického pastora Ludka Rejchrt.
 - HEMENWAY, Priya. **Světcí**. [Praha]: Slovart, ©2007. - stručné a přehledné představení nejvýznamnějších postav křesťanské tradice, k životopisným medailonům jsou připojeny reprodukce výtvarných děl s typickým vyobrazením daného světce.
 - FLORENTOVÁ, Helena. **Křesťanské nebe: poznáváme světce v umění a legendách**. V Praze: Artia, 1994. 2. vyd. jako *Evropští světci v umění a legendách*. Praha: Granit, 2004.
 - RULÍŠEK, Hynek. **Postavy, atributy, symboly: slovník křesťanské ikonografie**. V Hluboké nad Vltavou: Alšova jihočeská galerie, 2005. 2., upr. vyd. [České Budějovice]: Karmášek, 2006.
 - ROYT, Jan a ŠEDINOVÁ, Hana. **Slovník symbolů: kosmos, příroda a člověk v křesťanské ikonografii**. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 1998. Lze stáhnout v pdf zde: <https://ulozto.cz/file/CWzqybbc/slovník-symbolu-royt-pdf>.
 - HEINZ-MOHR, Gerd. **Lexikon symbolů: obrazy a znaky křesťanského umění**. Překlad Eva Urbánková. Vyd. 1. Praha: Volvox Globator, 1999.
 - STRACKE, Richard - STRACKE, Claire. **A Guide to Christian Iconography: Images, Symbols, and Texts** [online]. Augusta (Georgia): Augusta University. Dostupné: <https://www.christianiconography.info/>.

c) symbolika a ikonografie evropské kultury obecně

- HALL, James. **Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění**. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1991. 2. vyd. Praha: Paseka, 2008.
- BIEDERMANN, Hans. **Lexikon symbolů**. Praha: Beta, 2008. - široce pojaté kompendium od rakouského kulturního antropologa, podtitul anglického překladu zní výstižně: Cultural Icons and the Meanings Behind Them.
- BECKER, Udo. **Slovník symbolů**. Překlad Petr Patočka. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002.
- **The Warburg Institute Iconographic Database** [online]. London: The Warburg Institute. Dostupné: <https://iconographic.warburg.sas.ac.uk/>.
- **Europeana**: digitalizované sbírky evropských muzeí, galerií, knihoven a archivů [online]. Den Haag: Europeana Foundation. Dostupné: <https://www.europeana.eu/cs>.
- **eSbírky**: kulturní dědictví on-line [online]. Praha: Národní muzeum. Dostupné: <https://www.esbirky.cz/>.

Informace ke konzultacím

Konzultace budou probíhat rovněž prostřednictvím aplikace **MS Teams**. V daný čas, tj. ve středu od 10:30 do 12:00 budu přihlášený. Kdo by chtěl konzultace využít přihlásí se taky a prostřednictvím aplikace mi zavolá (na liště vlevo vybere tlačítko s ikonkou telefonu a nápisem *hovory*, vedle té lišty se objeví sloupec, kde je druhá položka *Kontakty*, tu zmáčknete, naskočí vyhledávací okýnko, tam napíšete moje jméno, systém mě Vám vyhodí, a pak už jen zmáčknete volat). Pokud by někdo potřeboval konzultace jindy, není to v zásadě problém, napište mi mail a domluvíme se.

Aktuální informace

Už se vše spravilo a běží, jak má. zápočtový a zkuškový test je otevřený na moodlu, tamtéž máte i aktualizovaný přístupový link na videokonferenci, v rámci které proběhne ústní zkouška, stačí se připojit v příslušný den a hodinu, na kterou jste se přihlásili.

Počet shlédnutí: 144

From:

<https://www.hks.re/wiki/> - **Hospodářská a kulturní studia (HKS)**

Permanent link:

https://www.hks.re/wiki/zs2020:duchovni_kultura_evropy

Last update: **29/05/2024 19:41**

